



EUROOPA PARLAMENT

2014–2019

Petitsioonikomisjon

2014/2254(INI)

5.5.2015

ARVAMUS

Esitaja: petitsioonikomisjon

Saaja: kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjon

põhiõiguste olukorra kohta Euroopa Liidus (2013-2014)
(2014/2254(INI))

Arvamuse koostaja: Soledad Cabezón Ruiz

PA_NonLeg

ETTEPANEKUD

Petitsioonikomisjon palub vastutaval kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjonil lisada oma resolutsiooni ettepanekusse järgmised ettepanekud:

- võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu teist osa („Mittediskrimineerimine ja liidu kodakondsus”) ning Euroopa Liidu põhiõiguste hartat,
 - võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 227 sätestatud petitsiooni esitamise õigust ning Euroopa Parlamendi kodukorra artikleid 215–218,
 - võttes arvesse kodukorra artiklit 53,
 - võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone petitsioonikomisjonis peetavate arutelude kohta,
 - võttes arvesse komisjoni 8. mai 2013. aasta teatist „2013. aasta aruanne ELi kodakondsuse kohta. ELi kodanikud – teie õigused, teie tulevik” (COM(2013)0269),
 - võttes arvesse 18. detsembril 2014 esitatud Euroopa Liidu Kohtu arvamust lepingu projekti kohta Euroopa Liidu ühinemiseks Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga (arvamus 2/13) ning kohtu tuvastatud probleeme seoses selle vastavusega ELi õigusele,
- A. arvestades, et liidu kodakondsusega kaasnevad õigused on sätestatud aluslepingutes ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas; arvestades, et põhiõiguste täitmise tagamist tugedvdati Lissaboni lepinguga seoses ELi õiguse rakendamise liigmesriikide poolt riiklikul tasandil; arvestades, et harta jõustumine üheaegselt Lissaboni lepinguga tekitas ELi kodanikes suurt lootust, et Euroopas on alanud uus ajastu, kus õigused on senisest enam kaitstud; arvestades, et põhiõiguste harta artiklis 51 on sätestatud, et liikmesriigid ning ELi institutsioonid, organid ja asutused on kohustatud austama neid õigusi, järgima põhimõtteid ning edendama nende kohaldamist oma asjaomase pädevuse kohaselt; arvestades, et komisjoni arvates takistab see artikkel tal aluslepingute järelevalvaja ülesannete täitmist; arvestades, et ELi ühinemine Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga suurendab tema pühendumist põhiõiguste kaitsele;
- B. arvestades, et demokraatia ja õigusriigi põhimõtete, inimõiguste ja põhivabaduste üldkehtivuse ja jagamatuse ning inimväärikuse rahvusvahelise tunnustamise põhimõtete edendamine saab olla siiras vaid juhul, kui ELi liikmesriikides endis neid põhimõtteid täielikult tunnustatakse ja rakendatakse; arvestades, et Eurobaromeetri uuringu kohaselt on mõnes liikmesriigis usaldus kohtute vastu äärmiselt väike;
- C. arvestades, et peaaegu kolmandik parlamendile edastatud petitsioonidest on seotud hartas sätestatud põhiõiguste väidetava rikkumisega ning puudutab kodakondsuse, nn nelja vabaduse, tööhõive, majandusliku olukorra, keskkonna- ja tarbijakaitse, õigussüsteemide, valimisõiguse ja demokraatliku osalemise, otsuste tegemise läbipaistvuse, puuete, laste õiguste, juurdepääsu haridusele või keeleõigustega seotud probleeme; arvestades, et mõned neist petitsioonidest tõstatavad küsimusi seoses terviseprobleemide ning tervishoiu

ja tervishoiuteenuste kättesaadavusega, kuid ka õigusega tööle kui majanduskriisi otsese tagajärjega; arvestades, et tavaliselt annavad petitsioonid kõige varem tunnistust põhiõiguste olukorrast liikmesriikides;

- D. arvestades, et Euroopa Liidu Kohtul on tähtis osa põhiõiguste kaitsmisel ELis, eriti õiguse üldpõhimõtete kaudu; arvestades, et Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika on üldiselt omavahel kooskõlas; arvestades, et pärast seda, kui Euroopa Liidu Kohus esitas oma 18. detsembri 2014. aasta arvamuse, tuleb ELi ühinemine Euroopa inimõiguste konventsiooniga uuesti läbi mõelda;
- E. arvestades, et õigus esitada petitsioone on loonud tugeva sideme ELi kodanike ja Euroopa Parlamendi vahel; arvestades, et Euroopa kodanikualgatusega tekkis uus vahetu side ELi kodanike ja ELi institutsioonide vahel ning see võib soodustada põhiõiguste ja kodanike õiguste arengut; arvestades, et üks kodanike õigusi on õigus esitada petitsioone, mis aitab neil kaitsta oma põhiõigusi, nagu on sätestatud harta artiklis 44 ja ELi toimimise lepingu artiklis 227;
- F. arvestades, et hartas sätestatud õiguste ja vabaduste tegeliku jõustamise ülesanne lasub eelkõige liikmesriikide kohtu-, õiguskaitse- ja haldusasutustel;
- G. arvestades, et komisjon peab säilitama valvsuse juhtudel, kus liikmesriigid ei võta ELi õigusakte üle või teevad seda puudulikult; arvestades, et ELi kodanikke ei ole nende põhiõigustest piisavalt teavitatud;
- H. arvestades, et selliste spetsialiseeritud institutsioonide nagu riiklikud inimõiguste institutsioonid või võrdsuse küsimustega tegelevad asutused tulemuslikkus on tähtis, et aidata kodanikel paremini jõustada oma põhiõigusi, niivõrd kuivõrd liikmesriigid ELi õigust kohaldavad;
- I. arvestades, et majanduskriis ja kokkuhoiumeetmed, mis seisnevad avalike teenuste kärpimises, töötajate õiguste tühistamises, privatiseerimises ja avaliku sektori kulude piiramises, on negatiivselt mõjutanud ka harta artikliga 14 seonduvat kvaliteetse hariduse üldist kättesaadavust, artikliga 31 tagatud õigust õiglasele ja inimväärsele tööle, artikliga 35 tagatud õigust tervishoiule, artikliga 17 tagatud õigust omandile ning artikliga 34 tagatud õigust sotsiaalkindlustusele ja sotsiaalteenustele;
- J. arvestades, et harta artiklitega 39 ja 40 on tagatud õigus hääletada ja kandideerida oma elukohaliikmesriigis toimuvatel kohalikel ja Euroopa Parlamendi valimistel; arvestades, et vaba liikumise õiguse kasutamine ei tohiks seda õigust piirata;
- K. arvestades, et harta artikliga 21 on tagatud õigus mittediskrimineerimisele mis tahes alustel, näiteks soo, rassi, nahavärvi, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude seisukohtade, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu; arvestades, et vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 19 lõikele 1 võib EL võtta vastu õigusakte, et võidelda konkreetset liiki diskrimineerimise vastu;
- L. arvestades, et hartas on sätestatud õigus heale liidusisesele haldusele; arvestades, et seal on sätestatud ka õigus tutvuda ELi kolme peamise institutsiooni dokumentidega;

arvestades, et Euroopa Ombudsman tagab nende õiguste järgimise;

M. arvestades, et puudega isikute vaesuse määr on keskmisest 70 % kõrgem, mida osalt põhjustavad raskused töö leidmisel;

N. arvestades, et harta artiklites 37 ja 38 tagatakse õigus kõrgetasemelisele keskkonnakaitsele, mis on lahutamatu seotud liidu poliitika teostamisega;

1. taunib vähemuste, sealhulgas etniliste ja rahvusvähemuste diskrimineerimise juhtumeid, kuna inimväärikus peab olema puutumatu; nõuab nõukogult blokeerimise lõpetamist seoses diskrimineerimisvastase direktiiviga, mille eesmärgiks on isikute võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine, sõltumata nende usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest; toonitab vajadust nõuetekohaselt tegeleda kõige kaitsetumate kodanike, näiteks vähemustesse kuulujate erivajadustega; palub nõukogu ja komisjoni tegutseda tulemuslikult ja vastutustundlikult, et toetada liidu väärtusi nende liikmesriikide puhul, kes sellistes küsimustes ei täida täielikult oma aluslepingust tulenevaid kohustusi;
2. kahetseb, et mitmes liikmesriigis toetatakse seadusi, mis muudavad põhiõiguste harta nõuetekohase täitmise raskeks või võimatuks sellega, et piiravad kogunemis-, ühinemis- ja sõnavabadust ning kollektiivläbirääkimiste ja kollektiivse tegutsemise õigust;
3. palub komisjonil kiiresti tagada, et liikmesriigid võtaksid üle ja õigesti kohaldaksid direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb kodanike õigust vabalt liikuda, kuna jätkuvalt laekub petitsioone probleemide kohta, mida sellega seoses kogevad kodanikud ning nende elukaaslased ja lapsed; märgib, et on suurenenud mitmest liikmesriikidest saabunud petitsioonide arv, mis puudutavad vaidlusi laste hooldusõiguse üle piiriüleises kontekstis ja Brüsseli IIa määruse raamistikus, ka on tulnud konkreetset mõne liikmesriigi ametiasutuste vastu suunatud petitsioone, mis puudutavad hooldusõiguse äravõtmist vanematelt, kes kasutasid ELi piires vabalt liikuda;
4. rõhutab võimalikku vajadust aluslepinguid muuta, et ELi aluslepingutes veelgi tugevdada põhiõiguste kaitset;
5. palub liikmesriike ja ELi institutsioone aktiivselt tegeleda laste õiguste kaitsega piiriüleste perekondlike vaidluste korral; toonitab vajadust edendada kõigis ELi meetmetes laste õigusi, et alati tagada laste huvidega arvestamine;
6. rõhutab, et ELi kodanike laste huvid ja õigused peavad olema nõuetekohaselt kaitstud nii liidus kui ka väljaspool selle piire, ning sellega seoses nõuab tõhustatud koostööd laste heaolu küsimustega tegelevate institutsioonidega ELi mittekuuluvates Põhjamaades; on seisukohal, et kõik ELi partnerid, sealhulgas EMP riigid, peaksid ratifitseerima vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva 1996. aasta Haagi konventsiooni;
7. nõuab suurema tähelepanu pööramist lapse õiguste kaitsele, abistamaks eriti välisriigis elavaid ja oma kodunt ära viidud lapsi; on seisukohal, et kõik väljaspool oma koduriiki elavate vanemate vahelised vaidlused laste hooldusõiguse üle tuleks lahendada lähtuvalt ÜRO lapse õiguste konventsioonist, kuna selles pööratakse erilist tähelepanu lapse

identiteedi kaitsele;

8. nõuab, et kõik liikmesriigid ratifitseeriks Istanbuli konventsiooni, nii et 2016. aastast võiks saada naistevastase vägivalda vastu võitlemise aasta;
9. rõhutab, et komisjoni roll aluslepingute täitmise järelevalvajana ei piirdu vaid selle tagamisega, et liikmesriigid võtaksid õigusaktid üle riiklikku õigusse, vaid laieneb ka seaduste täieliku ja nõuetekohase kohaldamise tagamisele, eelkõige kodanike põhiõiguste kaitsmise eesmärgil; kahetseb asjaolu, et harta kohaldamisala sisuliselt piirab selle artikli 51 liialt piirav tõlgendamine, mille kohaselt see klausel takistab hartat hõlmamast ELi õiguse jõustamist; on seisukohal, et sellist käsitust tuleks muuta, et täita ELi kodanike ootusi seoses nende põhiõigustega; tuletab meelde, et kodanikud ootavad enam kui vaid harta ranget tõlgendamist ning et eesmärk peaks olema nende õiguste maksimaalne realiseerimine; seepärast kahetseb, et paljudes oma vastustes petitsioonidele, milles kaevatakse põhiõiguste võimalike rikkumiste üle, väidab komisjon, et tal puudub pädevus antud küsimuses; sellega seoses ja põhiväärtuste paremaks järgimiseks liikmesriikides nõuab, et loodaks mehhanism järelevalveks, süstemaatiliseks hindamiseks ja soovitude andmiseks;
10. tuletab meelde, et põhiõiguste järgimise tagamine laieneb ka ELi territooriumil viibivatele kolmandate riikide kodanikele ning et nende kiirkorras tagasisaatmine, tähtajatu hoidmine interneerimiskeskustes või neile põhiliste tervishoiuteenuste keelamine tähendavad kõik põhiõiguste hartas sätestatud nõuete rikkumist;
11. juhib tähelepanu õiguslikule tühikule seoses õiguskaitse kodanikele kättesaadavusega juhul, kui liikmesriigid ei ole neid vahetult puudutavaid ELi õigusakte veel üle võtnud või on teinud seda hilinemisega; rõhutab vajadust kooskõlastada põhiõiguste kaitse ja edendamise meetmeid igal tasandil – see hõlmaks ELi institutsioone, liikmesriike, piirkondlikke ja kohalikke omavalitsusi, VVOsid ja kodanikuühiskonda;
12. juhib tähelepanu sellele, et tihtipeale on üldsusel raske teada, millise institutsiooni poole oma põhiõiguste rikkumise korral pöörduda, ning rõhutab selge ja kättesaadava teabe vajalikkust, mis peaks hoidma ära igasuguse segaduse põhiõiguste harta kohaldamisala ja kohaldatavuse ning õiguskaitsemenetluste küsimustes;
13. tuletab komisjonile meelde tema kui institutsiooni kohustust analüüsida kodanike kaebusi nende põhiõiguste võimaliku rikkumise kohta nii ELi õiguse kohaldamisel ELi ja liikmesriikide poolt kui ka juhtudel, kus liikmesriikides süstemaatiliselt ei kaitsta põhiõigusi;
14. palub, et liikmesriigid võtaksid subsidiaarsuse põhimõtet täiel määral järgides kõik vajalikud meetmed tagamaks, et sellised põhiõigused nagu kvaliteetse tervishoiu, õiguskaitse, sotsiaalteenuste ja kvaliteetse hariduse üldine kättesaadavus oleksid taas tagatud kõigile ELi kodanikele ning eelkõige 122 miljonile vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevale eurooplasele, ning tagaksid puudega isikuid mõjutavate nähtavate ja nähtamatute tõkete kõrvaldamise; rõhutab, et taskukohase hinnaga energia kättesaadavus kõigile leibkondadele on väga tähtis ning tarvis on rakendada sihipäraseid meetmeid; kutsub liikmesriike üles ka tunnistama, et keskkonnakaitse on tervise kui põhiõiguse tagamise keskne tegur;

15. palub, et liikmesriigid ja komisjon kõrvaldaksid siseturul säilinud tõkked, mis takistavad liikumisvabaduse täielikku kasutamist;
16. tuletab meelde, et sotsiaalkindlustusõiguste ja töötushüvitiste, pensioniõiguste ja eelkõige puudega isikute tervishoiuteenustega seotud õiguste ülekantavus ning kutsekvalifikatsioonide ja teaduskraadide tunnustamine on oluline, et tagada põhiõiguste ja kodanikuvabaduste täieulatuslik kindlustamine, sh töötajate liikuvuse saavutamiseks, mis ongi viimastel aastatel majanduskriisi tõttu kasvanud; märgib siiski, et paljud kodanikud kogevad endiselt raskusi nende õiguste teostamisel; kordab, et ELi kodanike tõelise liikuvuse saavutamiseks on väga tähtis liikmesriikide ülikoolidiplomite vastastikune tunnustamine;
17. palub liikmesriikidel võtta vastu vajalikud haldus- ja õigusnormid, mis tagaksid, et kõik valimisealised ELi kodanikud saavad neid puudutataval riiklikel ja kohalikel valimistel kasutada oma hääletamisõigust;
18. palub, et liikmesriigid ja komisjon leiaksid õigusaktide ettepanekute esitamisel tasakaalu terrorismivastaste meetmete ja põhiõiguste kaitsmise vahel, nii et viimane ei kannataks;
19. väljendab erilist muret selle pärast, et hiljaaegu võeti teatavates liikmesriikides vastu õigusaktid, mis piiravad üldtunnustatud põhiõigusi – sõna- ja kogunemisvabadust; leiab, et sellised kodanikuõigusi nõrgestavad õigusaktid põhjustavad demokraatia vähikäiku;
20. avaldab kahetsust mõnes liikmesriigis vastu võetud lesbide, geide, biseksuaalide ning trans- ja intersooliste inimeste vastaste õigusaktide pärast ja taunib seda, kuna sellised seadused piiravad õigust mittediskrimineerimisele soolise sättumuse põhjal, piiravad lesbide, geide, biseksuaalide ning trans- ja intersooliste inimeste sõnavabadust ja ohustavad kõigi inimeste õigust abielluda ja peret luua;
21. nõuab, et nõukogu lõpetaks rasedus- ja sünnituspuhkuse direktiivi blokeerimise, kuna see õigusakt teeb võimalikuks reaalse ja praktilise soolise võrdõiguslikkuse ning ühtlustamise ELi tasandil;
22. palub, et komisjon taaskäivitaks juurdepääsetavuse akti (Accessibility Act) puudutava seadusandliku algatuse valdkonnaülese vahendi kujul, mis võib parandada puudega isikute kaitset ning tagada kõigi ELi sellealaste poliitikameetmete sidususe;
23. taotleb, et komisjon astuks sammu, mis tugevdab õigust heale haldusele sellega, et muudaks ELi hea haldustava eeskirja õiguslikult siduvaks määruseks;
24. palub, et komisjon ja liikmesriigid oma poliitikaga tagaksid ELis põhiõiguste nõuetekohase austamise, kindlustamise, kaitsmise ja edasiarendamise; palub liikmesriikidel uuesti püüelda selle poole, et petitsioonide esitamise õigust ja ombudsmani poole pöördumise õigust tunnustataks kui abinõud kodanike õiguste kaitse tagamiseks;
25. igal aastal laekuvate sadade petitsioonide tõttu väljendab muret puudujääkide pärast selles, kuidas liikmesriigid praktikas rakendavad ELi keskkonnaalaste õigusaktide, näiteks keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise direktiivide sätteid; palub komisjonil selliste menetluste sisu paremini kontrollida, eriti kui petitsioonides

käsitletakse konkreetseid juhtumeid;

26. rõhutab, kuivõrd tähtis on Euroopa kodanikualgatus – Lissaboni lepinguga kehtestatud kodanike uus õigus, millega tahetakse suurendada ELis osalusdemokraatiat; märgib, et Euroopa kodanikualgatus on võimas abivahend, mis annab Euroopa kodanikele vahetu demokraatliku õiguse osaleda ELi otsustusprotsessides ja lisandub nende õigusele esitada Euroopa Parlamendile petitsioone ja õigusele pöörduda Euroopa Ombudsmani poole;
27. Euroopa kodanikualgatuse tähtsuse suurendamiseks kutsub komisjoni üles kasutama kodanikusõbralikku käsitusviisi määruse (EL) nr 211/2011 eelseisva läbivaatamise käigus kõigi selle õigusakti puuduste parandamisel ning samal ajal täiustama kodanike kodanikualgatusest teavitamise kampaaniaid ja parandama kodanikualgatuse suutlikkust mõjutada ELi poliitika kujundamist;
28. kutsub kõiki ELi institutsioone ja liikmesriike üles tagama nii liikmesriikides kui ka rahvusvahelisel tasandil demokraatia ja õigusriigi põhimõtete, inimõiguste ja põhivabaduste universaalsuse ja jagamatuse põhimõtte ning inimväärikuse tunnustamise;
29. toetab ELi programmi liikmesriikide kohtunike koolitamiseks, kuna nendel on võtmeroll kodanike õiguste jõustamisel; hoiatab, et liikmesriikide kohtumenetluste lubamatu venimine võib ohustada kodanike õigust tulemuslikele õiguskaitsevahenditele; on seisukohal, et selleks, et tagada võrdsus kohtu ees ja õigusemõistmise tulemuslik kättesaadavus, tuleks eranditult kõigis liikmesriikides tegeleda kohtusse pöördumist takistavate sotsiaalmajanduslike tõketega (näiteks ülemäära kõrged kohtulõivud ja maksud); märgib, et liikmesriikide uutes õigusaktides sisalduvad tagasiulatuva mõjuga õigusnormid ning pidevad muudatused ühes ja samas õigusvaldkonnas tekitavad õiguslikku ebakindlust, mis sisuliselt takistab õiguskaitse kättesaadavust; palub, et liikmesriigid tagaksid õigusemõistmise kättesaadavuse õiguse tegeliku rakendamise ning sõltumatu, ühetaolise, tõhusa ja erapooletu kohtusüsteemi, mis tegutseb mõistlikes ajaraamides;
30. palub komisjonil võtta arvesse 17. veebruaril 2014 avaldatud Gönczi raportit kriminaalõiguse ja õigusriigi põhimõtetega seotud kohtusüsteemi hindamise kohta, milles kahetsetakse, et liikmesriikide kohtusüsteeme iseloomustavad andmed ei ole kättesaadavad, ning seetõttu kutsub liikmesriike tegema tihedalt koostööd ELi ja Euroopa Nõukogu institutsioonidega ning regulaarselt koguma ja esitama erapooletuid, usaldusväärseid, objektiivseid ja võrreldavaid andmeid oma kohtusüsteemide kohta; nõuab tulemuslikku mehhanismi, mille abil korrapäraselt hinnata, kuidas liikmesriigid järgivad Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 sätestatud ELi põhiväärtusi, ja mis looks aluse hoiatusmehhanismile, ning rõhutab, et komisjonil on õigus anda liikmesriik, kes ei täida oma aluslepingutest tulenevaid kohustusi, Euroopa Liidu Kohtusse;
31. on rahul komisjoni hallatava Euroopa e-õiguskeskkonna portaaliga, mis annab spetsialistidele ja üldsusele teavet kohtusüsteemide kohta, on praktiline vahend õigusemõistmise kättesaadavamaks muutmisel ja sisaldab põhiõigustele pühendatud alaosa, milles teatatakse kodanikele, kuhu pöörduda oma põhiõiguste rikkumise korral.

PARLAMENDIKOMISJONIS TOIMUNUD LÕPPHÄÄLETUSE TULEMUS

Vastuvõtmise kuupäev	16.4.2015
Lõpphääletuse tulemus	+: 30 -: 0 0: 1
Lõpphääletuse ajal kohal olnud liikmed	Marina Albiol Guzmán, Margrete Auken, Beatriz Becerra Basterrechea, Heinz K. Becker, Soledad Cabezón Ruiz, Andrea Cozzolino, Pál Csáky, Miriam Dalli, Eleonora Evi, Sylvie Goddyn, Peter Jahr, Rikke Karlsson, Jude Kirton-Darling, Svetoslav Hristov Malinov, Notis Marias, Edouard Martin, Roberta Metsola, Julia Pitera, Gabriele Preuß, Laurențiu Rebega, Sofia Sakorafa, Jarosław Wałęsa, Cecilia Wikström, Tatjana Ždanoka
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliikmed	Michela Giuffrida, Jérôme Lavrilleux, Josep-Maria Terricabras, Ángela Vallina, Rainer Wieland
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliikmed (art 200 lg 2)	Isabella Adinolfi, Paul Brannen